

Byggnadsminnet Flyinge

Flyinge 22:50
Flyinge, Lunds kommun, Skåne län
Antikvarisk medverkan/2024
Carita Melchert

Titel: Byggnadsminnet Flyinge
Författare: Carita Melchert
Kulturmiljörapport: 2024:29

Omslagsbild: Ett av bostadshusen med nyrenoverade fönster i bottenvåningen
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Administrativa uppgifter	1
Sammanfattning av utförda arbeten	1
Material.....	1
Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning	1
Byggnadshistorik	2
Utförda åtgärder	2
lakttagelser som gjorts under arbetet.....	3
Kulturhistorisk bedömning av arbetet.....	3
Bilder	4

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsen dnr: 340009-2003, beslutsdatum 2023-12-19.

Länsstyrelsen bidrag dnr: 34297-2023, beslutsdatum 2024-02-20. Länsstyrelsen har beviljat bidrag med högst 40 procent av de kulturhistoriskt motiverade kostnaderna, dock högst 227 131 kronor. Bidraget inkluderar moms. Därtill beviljat bidrag på 25 500 kronor för antikvarisk medverkan.

Fastighet: Flyinge 22:50.

Kommun: Lund

Beställare/byggherre: Bostadsrättsföreningen Flyinge Kungsgårds Gula Gata

Entreprenör: Runströms Måleri & Takunderhåll AB

Snickeridetaljer: Urban wood design, Urban Bengtsson

Antikvarisk medverkan, rapportens författare: Carita Melchert, Kulturen

Byggnadstid: maj – oktober 2024

Sammanfattning av utförda arbeten

Fönstren mot söder på alla de sju bostadshusen inom bostadsrättsföreningen har underhållits. Fönstren har målats gröna, förutom på hus 1827, 1828, 1829 där fönstren målats vita. Insidorna har målats vita. Rötskadade delar har ersatts med nytt virke.

Material

Fönsterfärg Grön: Linoljefärg NCS S 6020-G30Y, Ottossons färgmakeri AB

Vit fönsterfärg insida: Linoljefärg NCS S 0604-Y23R, Antikvit, Ottossons färgmakeri AB

Vit fönsterfärg utsida: Linoljefärg NCS S 0402-Y07R, Vit Titan-Zink Ottossons färgmakeri AB

Kitt: Leif Arvidssons linoljekitt

Fönsterglas: Lunds glasmästeri 2 mm valsat glas

Virke till trälagningar: tätvuxen svensk kärnfuru

Åtgärdsbehov och antikvarisk målsättning

Fönstren var i stort behov av underhåll och åtgärderna var angelägna att utföra för ett långsiktigt bevarande av dessa. Målsättning var att varsamt renovera samtliga fönster som vetter mot söder på de sju bostadshusen inom bostadsrättsföreningen. Byggnaderna ingår i byggnadsminnet Flyinge

kungsgård. Fönstren mot söder var i störst behov av underhåll. Planen är att återstående fönster samt dörrar underhålls successivt under kommande år.

Färgen flagnade kraftigt på fönstren och stor del av kittet hade fallit bort eller var bristfälligt. Det förekom torrspäckor i bågar och i bottenstycken, och i karmar och bågar fanns början till rötskador. Rötangrepp fanns även kring hörnbeslag samt rostangrepp i hörnbeslag. Även mellan fönsterbågarna flagnade färgen, i vissa fönster förekom kondens. Vissa fönsterbågar slöt inte tätt mot karmen utan buktade utåt i nedre kanten. Otätheter förekom även i ovankanter. Enstaka fönsterglas var spruckna.

Målet var att varsamt renovera fönstren så att de fyller sin funktion och att husen fortsättningsvis används som bostäder. Målsättningarna har uppfyllts.

Byggnadshistorik

Byggnaderna är en del i byggnadsminnet Flyinge kungsgård som förklarades som statligt byggnadsminne 1974 och övergick 1993 till byggnadsminne enligt 3 kap KML. Husen är uppförda som personalbostäder till Flyinge stuteri och hingstdepå. De sju bostadshusen innehåller olika antal lägenhet och är byggda på 1850-talet, 1932 och 1937. De äldsta byggnaderna renoverades 1937/1938 och samtliga renoverades kring 1995. Personalbostäderna som uppfördes 1932 är i klassicistisk stil med tvåluftsfönster indelade med spröjs och har hörnjärn. Personalbostäderna som uppfördes år 1937 är i funktionalistisk stil med en- till fyrluftsfönster utan spröjs och utan hörnjärn. På takfallen finns homejor med lunettfönster. Två av byggnaderna är från 1850-talet men har renoverats på 1930-talet avseende fönster till ungefär samma utseende som de funktionalistiska husen. Fasaderna är gulmålade och fönstren gröna, förutom ett bostadshus som har vita fönster. På äldre svartvita fotografier kan man ana att fönstren från början var vita.

Utförda åtgärder

Fönstren har renoverades på plats och fönsterbågarna plockades ner under arbetet. Fönstren (bågar, karmar, spröjs) rengjordes från tidigare färglager till trärena med varmluftspistol. Det fanns tjockt med färg i flera skikt och av varierat färgmaterial. Att ta bort all färg bedömdes av hantverkare som nödvändigt för att möjliggöra god funktion, ventilation och bästa möjliga hållbarhet på fönstren. De tjocka färgskikten hade medfört att fönstren inte gick att stänga ordentligt samt att det bildats kondens mellan bågarna. Gemensamt av bostadsrättsföreningens representanter, antikvarisk medverkande och länsstyrelsen togs beslut under arbetets gång att all färg får avlägsnas, i syfte att fönstren ska hålla så länge som möjligt. Ett antal referensytor med alla bevarade färgskikt har sparats.

På en del av fönstren fanns spår av vit linoljefärg under de gröna färgskikten, den vita färgen är sannolikt den ursprungliga färgen. Den vita färgen fanns framförallt i fönstrens omandelar, som skyddats mest från väder och vind under tidens gång. Referensytor har sparats på byggnad 1811, 1818, 1821, 1828, 1829 på treluftsfönstrens karm uppe till vänster samt 1815 på det lilla badrumsfönstret.

Fönstervirket var generellt i gott skick. Lagningar av bottenstycken, mittpost och bågar har gjorts efter behov genom att fälla i nytt virke. Mindre springor i bågarna har tätats med linoljespackel. Fönsterrutor som var sönder eller gick sönder under arbetet har ersatts med nytt valsat glas, lika befintligt, och kittats med linoljekitt. Även övriga glas har kittats om eller kittlagats efter behov. De spröjsade fönstrens hörnjärn lossades under renoveringen och återmonterades med spårskruv lika som före åtgärderna.

Byggnad 1827, 1828, 1829, som finns längst i norr i området, hade före arbetet inleddes ett grönt fönster längst i sydväst och de övriga tre fönstren mot söder var vita (övriga hus har gröna fönster). Eftersom det sannolikt från början varit vita fönster på alla hus beslutades att behålla vita fönster på detta hus. Alla fyra fönstren mot söder på byggnad 1827, 1828, 1829 har nu målats vita. Den vita färgsättningen stämde av med länsstyrelsen och det beslutades att alla fyra fönstren målas vita.

Alla aktuella fönster har strukits tre gånger med grön respektive vit linoljefärg utvändigt. Även fönsterbleck, gångjärn och utvändiga haspar har målats gröna respektive vita. Invändigt har fönstren målats med vit linoljefärg. Fönstren har justerats i bästa möjliga mån för att sluta tätt mot karmen och försetts med nya tätninglistor mellan båge och karm. Ett fåtal stormhaspar hade sönderrostad infästning och var inte möjliga att återmontera varför de ersatts med nya.

Iakttagelser som gjorts under arbetet

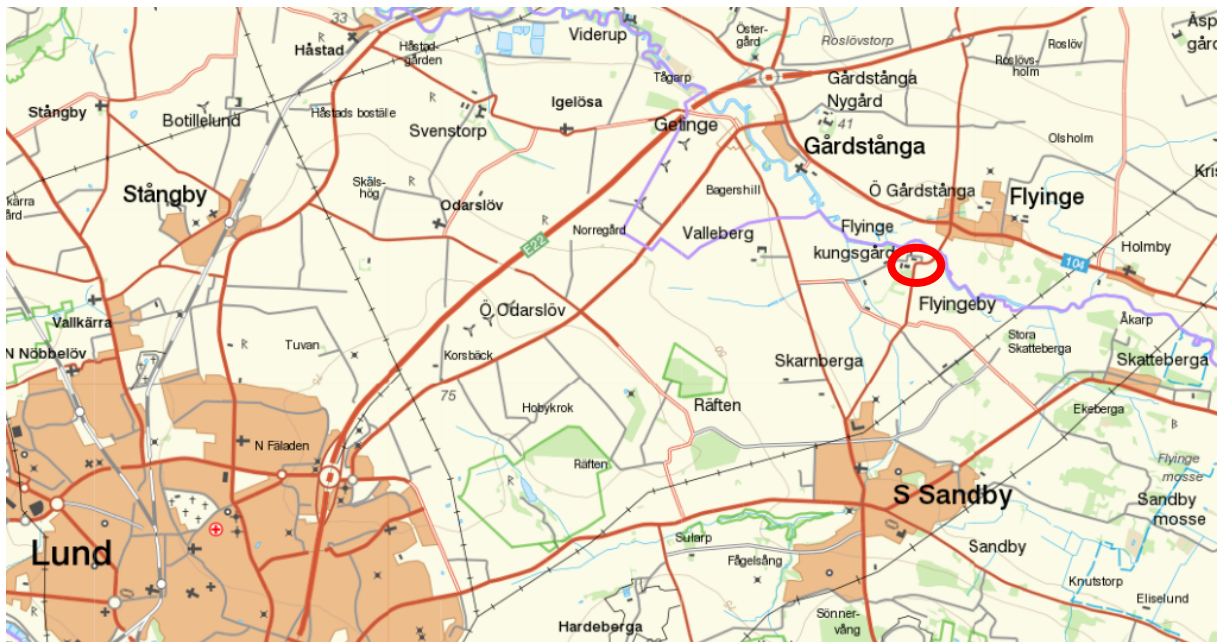
Den gröna färgnyansen som målats nu 2024 är samma färgnyans som tidigare tagits fram för Flyinge kungsgård. Före åtgärderna hittades inte andra färgnyanser än grön, men under arbetets gång konstaterades att det understa skiktet på merparten av fönstren var vit linoljefärg. Den vita färgen noterades främst på karmarna. Det indikerar att fönstren är original, förutom på byggnaderna från 1850-talet där samtliga fönster är utbytta på 1930-talet eller senare. Ytterst fanns flera skikt med grön färg av varierade färgmaterial.

Virket i bågarna är av hög kvalitet, kvistfritt och med täta årsringar. Fönstren i byggnad 1827 – 1829 är dock mer sentida, troligen från mitten av 1900-talet. Virket i dessa fönster är av mer grovvuxet virke och med inslag av kvistar. Dessa fönster var vita och var endast målade med moderna färgmaterial, linoljefärg fanns inte som underliggande färgmaterial.

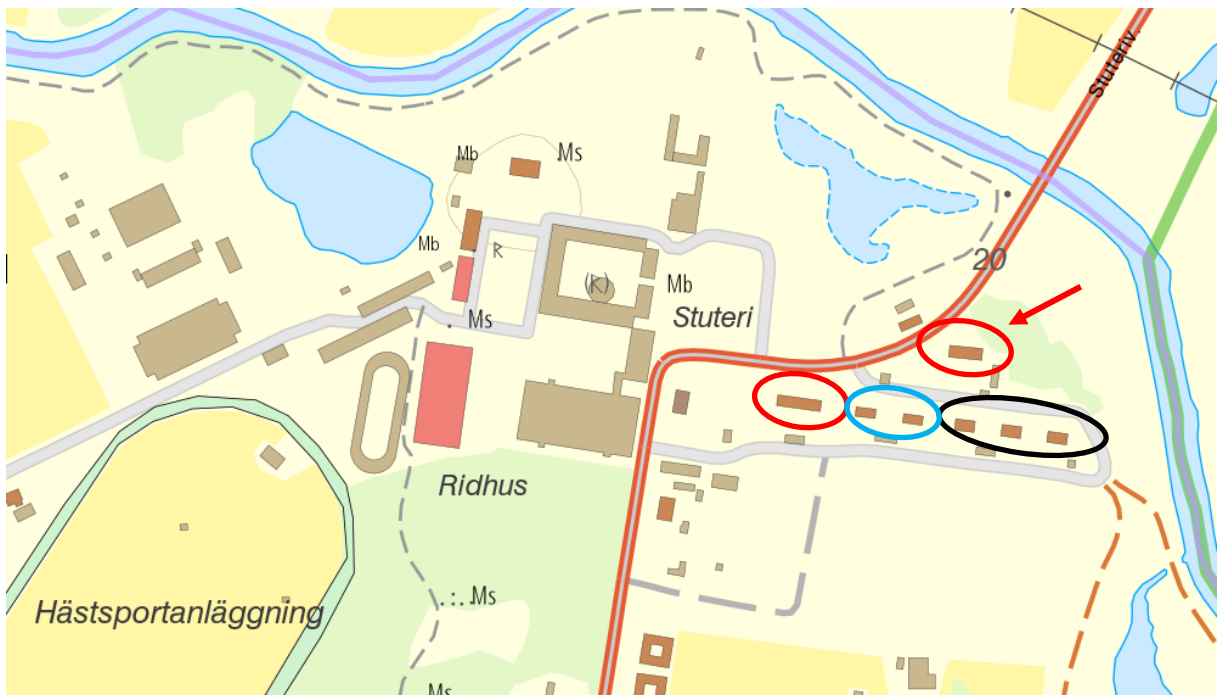
Kulturhistorisk bedömning av arbetet

Intentionerna i åtgärdsförslaget har följts. Sammantaget är arbetet varsamt och väl utfört med hänsyn till byggnadernas och miljöns kulturhistoriska värden. Åtgärderna bidrar till byggnadens långsiktiga bevarande.

Bilder

Karta över del av Lunds kommun, Flyinge kungsgård inringat. Lantmäteriet ©.

Karta över Flyinge kungsgård. De aktuella husen är markerade. Bostadshus uppförda 1850-talet markerade med rött, 1932 med blått och 1937 med svart. Byggnad 1827, 1828, 1829 som har vita fönster är även markerad med pil, övriga hus har gröna fönster. Lantmäteriet ©.

Före åtgärder. Exempel på fönster.

Före åtgärder. Exempel på fönster.

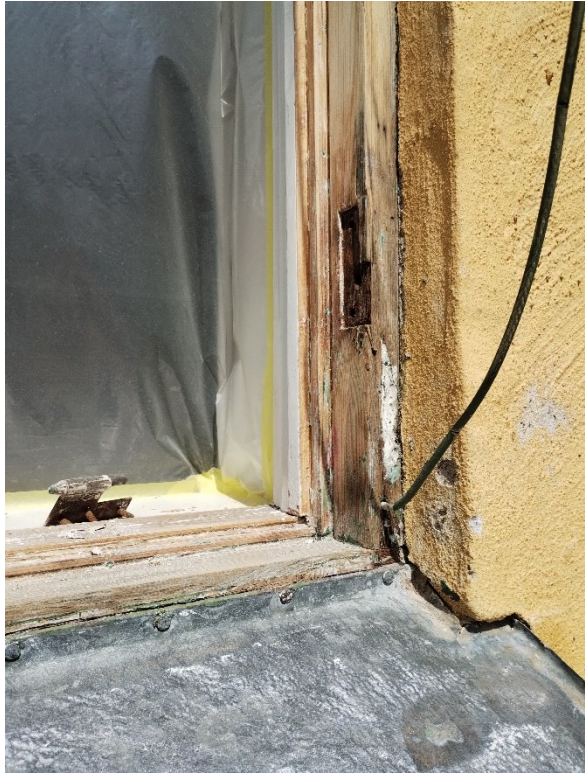
Före åtgärder. Exempel på fönster.

Före åtgärder. Exempel på fönster. Notera att tre fönster var vita och ett fönster längst till vänster i bild var grönt.

Under arbete, spår av vitt färgskikt på karmen under gröna färglager.

Under arbete.

Under arbete. De nedre bilderna visar exempel på trälagningar.

Under arbete, fönster från byggnad 1827 – 1829.

Efter åtgärder. Exempel på fönster. Glasrutan längst i höger är ersatt med nytt valsat glas.

Efter åtgärder. Exempel på fönster. Bågens högra nedre hörn är skarvat med nytt virke.

Efter åtgärder. Exempel på fönster invändigt.

Efter åtgärder. Exempel på fönster.

Efter åtgärder. Exempel på fönster.

Efter åtgärder. Exempel på fönster.

Efter åtgärder, exempel på fönster i byggnad 1827, 1828, 1829.

Efter åtgärder byggnad 1811 – 1814.

Efter åtgärder byggnad 1816 (de två fönstren längst till vänster i bild var redan renoverade och ingick inte i arbetet).

Efter åtgärder byggnad 1817 – 1818.

Efter åtgärder byggnad 1821 – 1822.

Efter åtgärder byggnad 1823 – 1824.

Efter åtgärder byggnad 1825 – 1826.

Efter åtgärder byggnad 1827, 1828, 1829.

Flygfotografi från 1939 där man ser att fönstren är ljusa/vita. Källa: Kulturen Carlotta KM85967-10849_01.